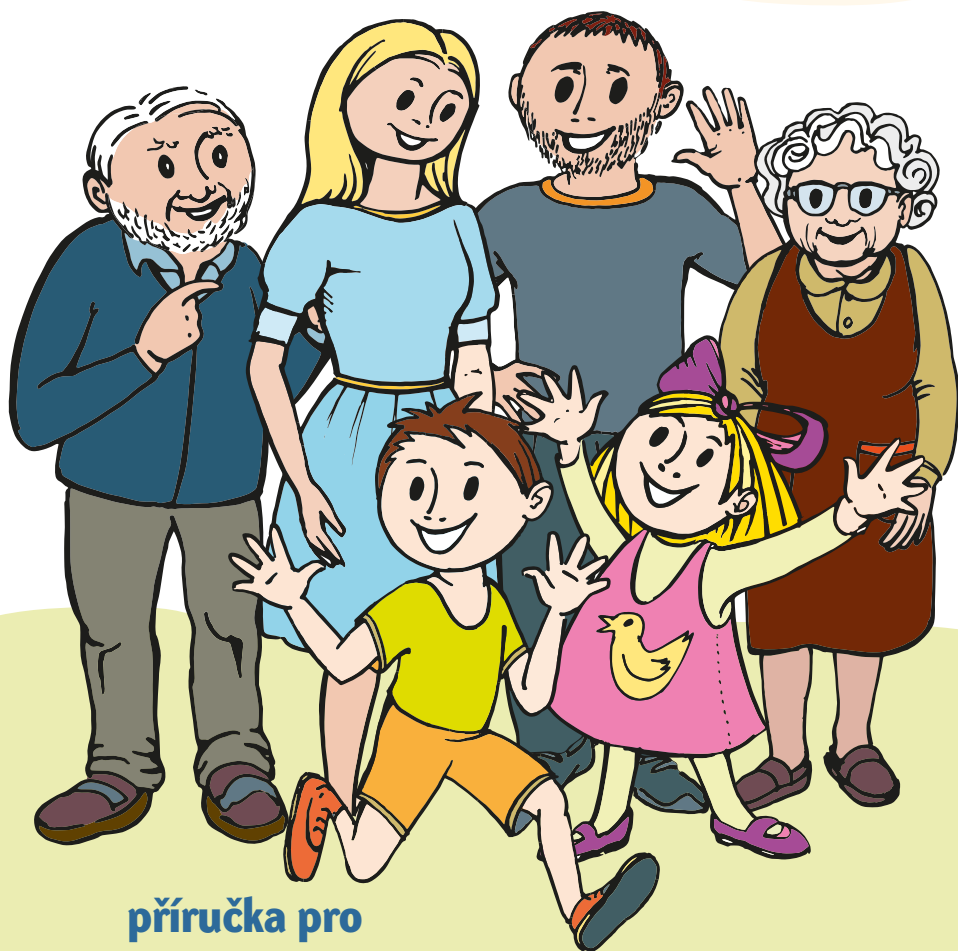


Čtyři krizové situace

👁️ OČIMA DÍTĚTE



příručka pro
pracovníky OSPOD

Čtyři krizové situace očima dítěte

Příručka pro pracovníky OSPOD

Kolektiv autorů

Praha, 2016



Projekt „Hrajeme si s příběhy – nová metoda pro zapojení dítěte do rozhodovacích procesů“ je financován z malého grantového schématu programu CZ04 – Ohrožené děti a mládež v rámci EHP fondů 2009–2014.



Home-Start Česká republika



Publikaci zpracovaly týmy HoSt Home-Start ČR a NVF, o. p. s. – CEKAS.

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Čtyři krizové situace očima dítěte : příručka pro pracovníky OSPOD / kolektiv autorů. -- Vydání druhé. -- Praha : Národní vzdělávací fond, 2016. -- 15 stran
ISBN 978-80-86728-64-3 (brožováno)

349.3-053.2 * 316.346.32-053.2 * 159.922.7 * 364.642 * 364-787.3 * (437.3)

- sociálně-právní ochrana dětí – Česko
- děti
- psychologie dítěte
- problémové rodiny
- psychosociální pomoc
- příručky

364-1/-7 - Druhy sociální pomoci a služeb [18]

© Kateřina Brožková, Alžběta Candia Muñoz, Zora Fídlarová, Lenka Gabrišková, Anna Chochulová, Marta Linková, Martina Přečková, Irena Tomešová, Vlasta Vítková, Alena Valečková, Martina Zahradníková, 2016
Ilustrace © Jana Štěpánová, 2016

ISBN 978-80-86728-64-3

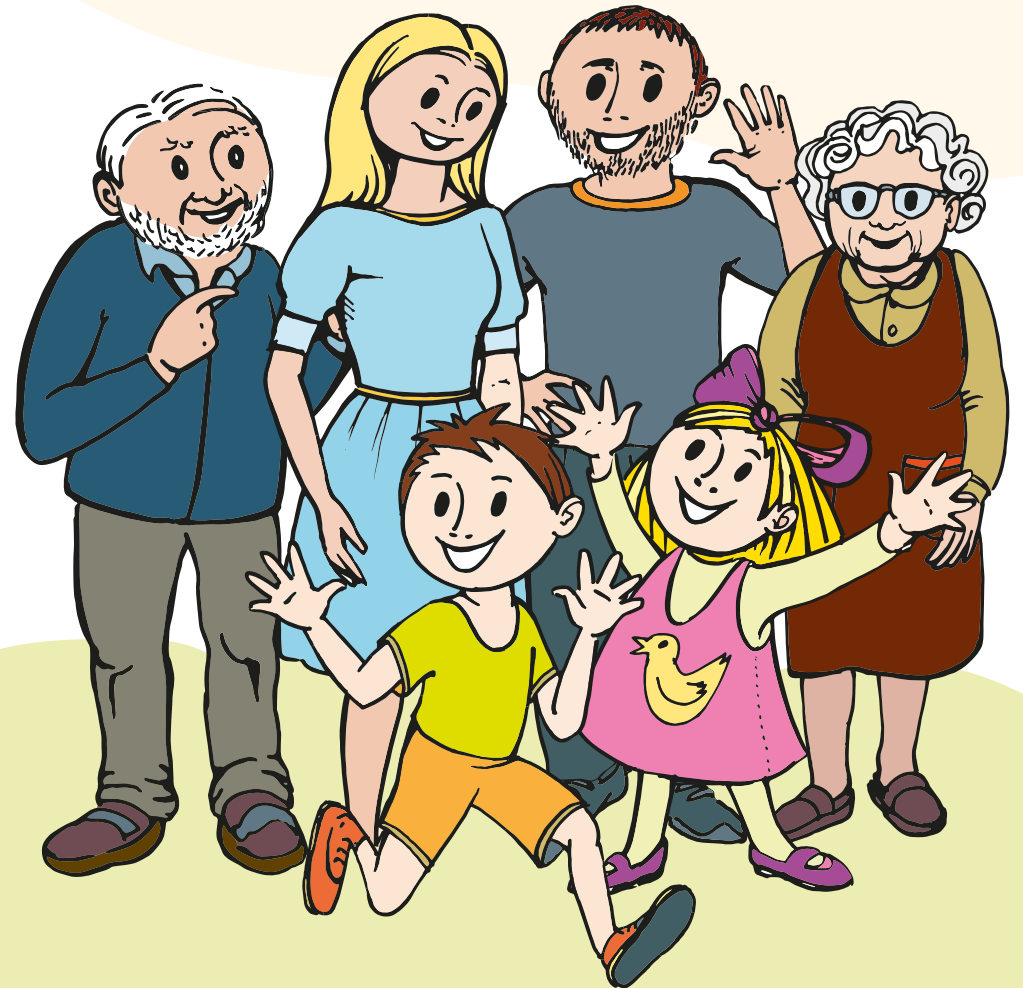
Úvodem

Důvodem pro vypracování této příručky byla snaha o podporu pracovníků OSPOD při zapojování dítěte do rozhodování o sobě hravým způsobem. Získat názor malého dítěte je obtížné, především vzhledem k jeho intelektovým a rozlišovacím možnostem. Pro rozhodování o životě dítěte je ale velice důležité jeho pocity znát. Vytvořili jsme proto příručku, průvodce a obrázkové karty pro pracovníky OSPOD, které se zabývají náročnými životními situacemi v životě dítěte. Příručka je psána očima dítěte. Snahou je pomoci pracovníkovi pochopit jeho pocity a tím s ním navázat důvěrnější kontakt. Být jeho pomocníkem při řešení těchto situací. Zároveň dítě motivovat k tomu, aby se umělo v dostupné míře bránit samo, nebálo se o svém trápení mluvit a vyjádřilo svůj názor.

Obsah

Čtyři krizové situace v rodině očima dítěte

1. Psychické nemoci	6
2. Závislosti	8
3. Rozvod, rozchod, rodič ve vězení, úmrtí	11
4. Odebírání dítěte z rodiny	14



1. Psychické nemoci



Vašek má teplotu, kašel, rýmu a leží doma v posteli, pije čaj a polyká antibiotika. Babička si musí dávat pozor na sladké, má cukrovku a musí si pravidelně brát svůj lék. Radka bolelo při vyučování břicho, na záchodě zvracel. Teď leží doma v posteli a má dietu.

Tohle známe asi všichni. Nemocní lidé ale mohou být, i když to na nich není na první pohled vůbec znát – nekašlou, nemají teplotu, sádru ani dietu, a přesto jsou nemocní. Jak to tedy poznat, když je někdo z našich blízkých nemocný tímto způsobem? Nemoc přichází nečekaně a rodič za ni většinou nemůže.

Jak se to projevuje doma

- Někdy nedostanu najíst, i když mám hlad.
- Když si chci udělat něco sama, zjistím, že není nakoupeno.
- Doma máme často nepořádek, nikdo neuklízí.
- Máma často a hodně spí. Někdy prospí snad celý den.
- Skoro se o mě doma nikdo nezajímá. Jako bych ani nebyl. Někdy zase musím zařídit věci, které kamarádům zařizují jejich rodiče.

Jak to poznám

- Máma je hodně často unavená a mnoho času prospí.
- Jindy je máma plná energie a vymýšlí zvláštní věci. Chová se „divně, jinak“.
- Někdy máma běhá, křičí, pláče.
- Často nevím, jaké to doma bude (co se bude doma dít), až se probudím nebo až přijdu ze školy domů.

Co u toho můžu cítit

- Cítím se sama. Jako bych nikoho nezajímala.
- Někdy je toho na mě hodně, cítím se bezradný. Nerozumím tomu, co se děje.
- Stydím se někoho pozvat domů. Stydím se chodit s maminkou ven.
- Bojím se o maminku a o to, co a kdy udělá.
- Mám strach, že se mamince něco stane, že zůstanu sám.
- Někdy mám vztek a zlobím se.

Co by pomohlo a kdo

- Kdybych nebyl sám. Kdyby byl někdo, komu můžu vždycky všechno říct.
- Kdyby bylo mamince dobře a často se smála.
- Kdyby naše rodina byla normální (nebyla jiná).

Co já, dítě, můžu dělat

- Můžu si najít někoho dospělého, komu se svěřím, komu budu věřit (babička, rodič kamaráda, sousedka, příbuzný, učitel, vedoucí kroužku).
- Mám právo nebýt na to sám.

2. Závislosti



Jak to vypadá, když jsou lidé závislí?

Někdy děláme něco, o čem víme, že bychom to dělat neměli, ale nemůžeme přestat. Děti si třeba koušou nehty, cucají si prsty, jí sladké před spaním, i když vědí, že budou mít zkažené zoubky, ale nemůžou si pomoci, je to silnější než ony.

Závislí dospělí se chovají opakovaně a často právě takhle. Berou si látky, které působí v těle jako jed a mění chování a myšlení člověka – drogy, pijí hodně alkoholu nebo příliš času tráví hraním na automatech a utrácejí za to hodně peněz. Vědí, že ubližují sobě i svým blízkým, ale i přesto to dělají pořád dál, závislost je silnější než oni. Když dospělí vědí, že se takhle chovají, měli by se obrátit tam, kde jim pomůžou, sami to totiž nezvládnou. Závislost se dá léčit.

Jak se to projevuje doma

- Máma často zapomene zařídit to, co slíbí (vyzvednout mě, vyprat, nakoupit).
- Dlouho přes den spí, večer jde pryč a nechá mě doma samotného, i když se bojím.
- Jsem doma hodně sám, často čekám a nevím, kdy se táta vrátí.
- Střídá se u nás hodně cizích lidí, kteří dělají nepořádek.
- Doma je velký nepořádek, chybí nám jídlo, nevaří se, není z čeho.
- Nemám čisté oblečení/nemám co na sebe.
- Nezajímá se o mě, nemá na mě sílu, odhání mě od sebe.

Jak to poznám

- Často nevím, jakou má máma zrovna náladu – jestli na mě bude hodná nebo zlá – někdy nic neudělám a křičím na mě, jindy zlobím a vůbec nic se neděje.
- Je divná – někdy hodně veselá, slibuje mi hodně věcí, třeba že někam půjdeme, ale pak to nikdy nesplní, protože je pořád unavená.
- U nás často neplatí, co se dohodne.
- Motá se, mluví nesrozumitelně, nebo vůbec nemluví, nerozumím tomu, co říká – je to divný.
- Často nevím, kde táta je, kdy přijde a jestli přijde domů, než večer usnu.
- Přes den máma hodně spí, vypadá jako já, když jsem nemocná a mám třeba teplotu.
- Zavírá se dlouho a často v koupelně/na záchodě.
- Je cítit alkoholem, cigaretami a někdy i potem.

Co u toho můžu cítit

- Stydím se před kamarády, že je nemůžu pozvat k nám domů, vymyslím si a lžu, že je to u nás v pohodě.
- Mám strach, nerozumím tomu.
- Nemůžu s tím nic dělat, je mi smutno, můžu za to já?, mám velký vztek.
- Bojím se, že někdo pozná, že něco s tátou není v pořádku a stane se něco zlého.
- Už to nemůžu vydržet, nechápu, proč se máma pořád proměňuje.
- Mám strach, že udělám chybu a nestihnu všechno za tátou udělat správně.
- Mám strach, že se mámě něco stane, spadne, nebo se už neprobudí.
- Mám strach, že zase budu bit. Nemá se mnou trpělivost.

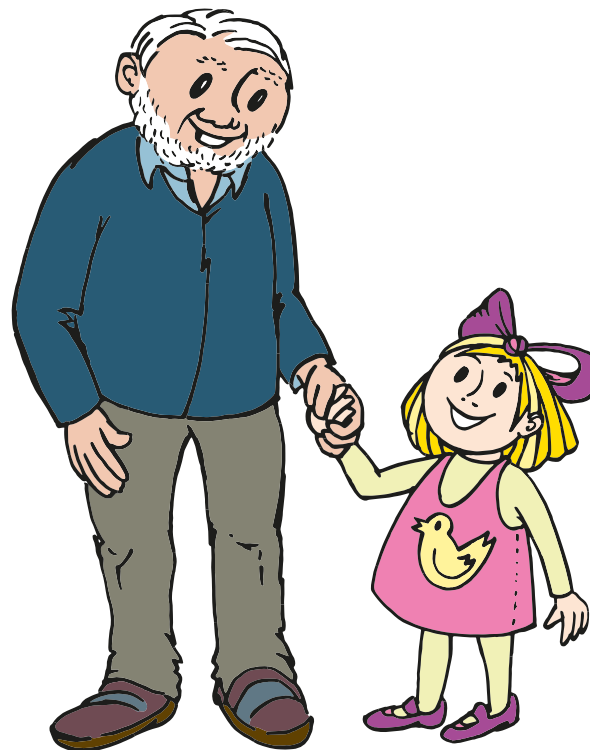
Co by pomohlo a kdo

- Mít někoho, komu se to nebojím říct, někomu, kdo neprozradí, že u nás doma to je takhle.
- Nebýt doma pořád sám nebo jenom s tátou.
- Trávit odpoledne v klubu (sport, kroužek, další aktivity).
- Jít na návštěvu k příbuzným, kamarádům (babička, teta, bratraci...).
- Zažít, jak to chodí jinde v jiných domácnostech (kamarádi, rodina).
- Zavolat na linku bezpečí.
- Mít kamaráda, který mě nebude litovat, je nás víc dětí, jejichž rodiče jsou takto nemocní, chtěl bych se k nim dostat a poznat je.

Co já, dítě, můžu dělat

- Můžu si najít někoho dospělého, komu se svěřím, komu budu věřit (babička, rodič kamaráda, sousedka, příbuzný, učitel, vedoucí kroužku).
- Mám právo nebýt na to sám.

3. Rozvod, rozchod, rodič ve vězení, úmrtí jednoho z rodičů



Rodina, to je máma, táta a děti, kteří bydlí pod jednou střechou. To je přece jasné.

Co když se ale stane, že jeden z rodičů z domácnosti odejde, třeba jen na pár měsíců, možná na pár let... Ale taky možná napořád.

Jak se to projevuje doma

- Doma je klid, ticho, někdy až moc.
- Táta občas nepřijde na noc domů a ani máma neví, kde je.
- Máma na mě nemá čas, je teď na vše sama – musím pomáhat s domácími pracemi, hlídat sourozence, dělat si úkoly sám, hrát si sám.
- Máme málo peněz – nemůžu si kupovat oblíbené věci jako dřív, nemůžu chodit na kroužky.

Jak to poznám

- Máma je smutná, často pláče.
- Přibyly mi úkoly a povinnosti.
- Táta má o mě větší strach.
- Máma s tátou jsou nervózní, když se mají znovu setkat, když si mě předávají. Často se u toho pohádají.
- Nesmím před mámou říkat, co dělám s tátou a naopak.
- Táta špatně mluví o mámě a celé její rodině.
- Rodiče jsou častěji rozčílení.
- Rodiče častěji telefonují, i když jsem zrovna s nimi.

Co u toho můžu cítit

- Stýská se mi po mámě, když jsem u táty a naopak.
- Stydím se před ostatními dětmi, že nemám mámu i tátu.
- Jsem našťvaná, že se musím starat o mladší sourozence víc než předtím.
- Nebaví mě dělat domácí práce, které předtím dělal táta.

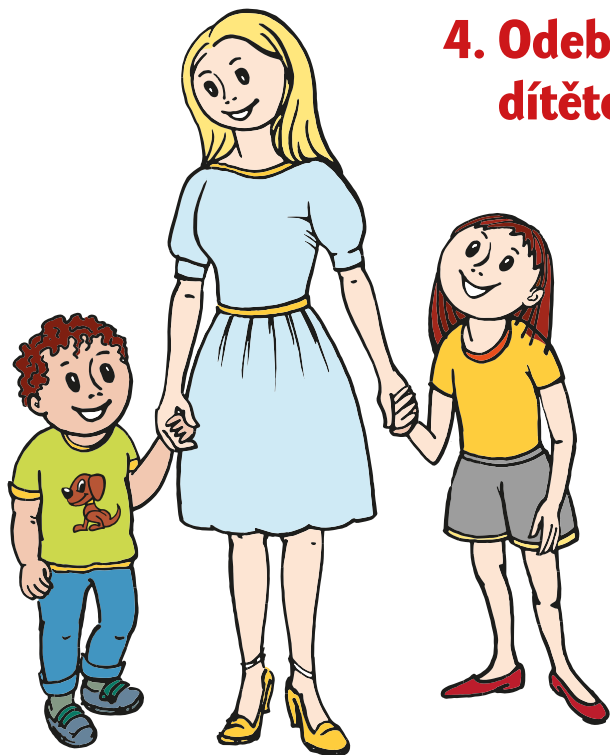
- Nebaví mě hrát si sám.
- Štve mě balení věcí, když jedu k druhému rodiči, nikdy nemám vše, co potřebuji.
- Jsem zmatený, nevím, u koho budu tento týden.
- Bojím se, že tátu už nevidím.
- Bojím se, že už mě táta nemá rád.
- Nerozumím tomu, co se děje; možná za to můžu já?
- Bolí mě, když se mí rodiče hádají pokaždé, když se vidí.
- Trápí mě, co máma říká o tátovi a naopak.
- Závidím kamarádům, kteří mají doma mámu i tátu.

Co by pomohlo a kdo

- Kdyby byli rodiče zase spolu jako dřív a byli jsme normální rodina.
- Kdyby se rodiče nehádali a dokázali se normálně domluvit.
- Kdyby se rodiče často nehádali přede mnou.
- Kdyby nesoutěžili o to, koho mám víc rád.

Co já, dítě, můžu dělat

- Můžu si najít někoho dospělého, komu se svěřím, komu budu věřit (babička, rodič kamaráda, sousedka, příbuzný, učitel, vedoucí kroužku).
- Mám právo nebýt na to sám.
- Mám právo na oba rodiče.



4. Odebírání dítěte z rodiny

V rodině jsou někdy velké problémy. Rodina je nedokáže, nemůže, bohužel někdy ani nechce řešit. Být v rodině není pro dítě již bezpečné. Rodina musí být rozdělena, každý musí jít bydlet jinam.

Jak se to projevuje doma

- Do rodiny dlouhodobě docházejí pracovníci různých organizací.
- Rodiče jsou z toho nervózní. Často po návštěvě pracovníka nadávají nebo pláčou.
- Doma se jinak nic nemění, spíše je to čím dál horší.
- Problémy, které rodiče mají, třeba s alkoholem, drogami, penězi, bydlením nebo zdravím, už nejde zvládnout a naše rodina potřebuje ještě větší pomoc.
- V naší rodině je to tak, že místo aby se rodiče starali o mě a o sourozence, musíme se o sebe starat sami. Často se dokonce staráme my o rodiče.
- Doma je to občas nebezpečné.
- Chybí mi základní věci jako jídlo, postel, místo na hraní i hračky.

- Nikdo mi nepomáhá se školou a učením, nikoho to nezajímá.
- Často si můžu dělat, co chci – chodit spát, kdy se mi zachce, chodit ven, kdy se mi zachce, kamarádit se s kým se mi zachce, dívat se na televizi, hrát na počítači, jak dlouho chci, dívat se na filmy pro dospělé, nechodit do školy.
- Často slyším něco o děcáku a o tom, že jednoho dne už nebudu moci zůstat doma.

Co u toho můžu cítit

- Bojím se změn, dětského domova, mám strach, co mě tam čeká.
- Bojím se rodičů.
- Bojím se o rodiče a sourozence.
- Zlobím se na rodiče.
- Nevím, co mám dělat.
- Jsem smutná.
- Chtěl bych zůstat doma, zároveň to tu ale už nemůžu vydržet.

Co by pomohlo a kdo

- Pravdivé informace o tom, co se mnou bude. Co bude s mojí rodinou? Co bude s mými kamarády? Kam budu chodit do školy?
- Kdybych věděl, co si můžu vzít s sebou.
- Kdybych měla kontakt na člověka, kterého se můžu na cokoli a kdykoliv zeptat.
- Kdybych věděl, kam jdu, jak to tam vypadá a jak to tam chodí.

Co já, dítě, můžu dělat

- Můžu se ptát, říct svoje přání.
- Můžu říct, co cítím a co by mi pomohlo.
- Můžu si stěžovat, prosit o pomoc.
- Můžu říct, co mi vadí, co se mi nelíbí.
- Můžu plakat a křičet.
- Nemusím se stydět za to, co cítím.

Čtyři krizové situace očima dítěte

PŘÍRUČKA PRO PRACOVNÍKY OSPOD

Kateřina Brožková, Alžběta Candia Muňoz, Zora Fídlarová,
Lenka Gabrišková, Anna Chochulová, Marta Linková, Martina Přečková,
Irena Tomešová, Vlasta Vítková, Alena Valečková, Martina Zahradníková

Vydal Národní vzdělávací fond, o. p. s. ve spolupráci s HoSt Home-Start ČR
Opletalova 25, 110 00 Praha 1
Vydání druhé, Praha 2016
www.nvf.cz, www.host.cz

Jazyková korektura: Martina Přečková
Redakce textu: Alžběta Candia Muňoz
Grafická úprava, ilustrace a sazba: Jana Štěpánová, studio RedGreenBlue
Tisk: Tiskárna PROTISK, s. r. o., České Budějovice

ISBN 978-80-86728-64-3



Projekt „Hrajeme si s příběhy – nová metoda pro zapojení dítěte do rozhodovacích procesů“ je financován z malého grantového schématu programu CZ04 – Ohrožené děti a mládež v rámci EHP fondů 2009–2014.



Publikaci zpracovaly týmy HoSt Home-Start ČR a NVF, o. p. s. – CEKAS.

ISBN 978-80-86728-64-3

